

Teodor Križka
Zo zápisníka
zúfalca
60

Každučké ráno vstávam prvý raz.

*No po koľký raz už
otváram dlaň
a vypúšťam z nej
mŕtveho motýľa?*

*Letia, letia
šupinky
za bezvládnym telíčkom
včerajších dní.*

*Ale tá dlaň!
Stále mi v nej trepocú
mŕtve krídla
ako v svietidle lampy.
Z toho trepotu žijem,
šialený hrobár,
úbohý osloboditeľ
mŕtvych.*

*Prišpendlil som si ich
o dlane,
pribil o srdce Krista,
tu zostaň, Pane!*

*Ale nie, Boh ma neposlúchol,
na tretí deň
ho nebolo,
a na deň štyridsiaty
vznášal sa na oblaku.*

*Ale tá dlaň!
Ale to srdce!
Stále mi v nich trepocú
mŕtve krídla
ako v svietidle lampy.*

*Zo zápisníka
zúfalca*

61

Každučké ráno vstávam prvý raz.

Všetko je na mieste
prv, ako sa mi rozlepili oči
a uši naplno zbystrili sluch.
I to pole, ktoré sa každoročne mení
podľa toho, čím ho obsiali,
i tá kaplnka,
za ktorou vychádza
i zapadá slnko.
Chodím k nej hľadať tvoj tieň.
Ale ani tieň si mi tam
nenechala.
Prilepený o päty
splýva ti ako svadobný závoj
zo vznešenej hlavy.
Nie, neplantá sa ti pod nohami,
starostlivo tam visí,
upravený,
ako sa na závoj patrí.
Ibaže je čierny.

Zo zápisníka
zúfalca

62

Každučké ráno vstávam prvý raz,
ale už hľadím z druhej strany hlíny,
premenený, už celkom, celkom iný.
Tak si ma, Pane, krásne vymýšľáš.

Nad'alej svet je jeden veľký chrám,
ibaže hľadím z druhej strany piesku,
už neunesiem pieseň, tú päšť vresku,
len drobnú detskú, roztvorenú dlaň.

Všetko je, ako má byť, krajina
dojíma ďalej, tvoj nos, tvoja lokňa,
ibaže všetko z druhej strany okna
na celkom iný spôsob páli ma.

Palina kvitne, bôľhoj, vrbovka,
kadečo ešte na liečivé čaje,

i tvoja náruč ďalej vznešená je,
len už viac nesmiem ku nej po slovka.

Dúhovka božia, žltý výkrik vlh,
pred ktorými už navždy budem v dlhu,
to všetko prstom črtá dlhú dúhu,
len z druhej strany, kam už nesmie sluch.

63

Každučké ráno vstávam prvý raz,
spôsobom azda ani nie tak vhodným,
no každým krokom prvý raz sa modlím,
netušiac, či to, Pane, prijímaš.
Verím však, že sa môže každý krok
premeniť na modlitbu už hneď zrána,
rovnako ako ústa, otvorená rana,
i že má z toho duša úžitok.
Smrek predsa niečo šepká ihličím
a ryba tiež, keď otvorila ústa,
a nemo kričí básnikova busta,
nuž ja ti srdce krokmi vykričím.
Prikladám každé ráno chodidlá
na rany tvojej zeme, dobrý Pane,
tie lístky skorocelu, hriešne dlane,
a počuješ ich šepot spravidla.

Zo zápiskov
zúfalca

65

Každučké ráno vstávam prvý raz,
zúfalo hmatám, ešte celkom slepý,
v nedotknuteľnom Bohu stigmy krás
a vkladám do nich prsty ako štepy.
Priväzujem ich, kladiem ako vosk
bozk na tú božskosť, na tie božie rany,
len hosť, čo prisadol si na večnosť
pred kiosk s krásou, láskou utýraný.
O vlastnú hanbu ako o štetec
priväzujem sa, o tú kolmosť stĺpa,
a duša prerastá mi ťarchu pliec,
vezme i cudziu na seba a stúpa.

Štetec či sláčik, kláves, pero, kríž
nesú nás, slabých, poslušníkov hriechu,
ak v ranách naše štepy zobudíš,
predsa len k nebu, tebe pre útechu.

66

Každučké ráno ustávam prvý raz
a pravdupovediac,
neuvažujem nad tým,
kto si čo o mne pomyslí,
ak ma náhodou vidí škárkou v plote,
ako tu sedím, iba sotva svitá,
zo zvyku kávu popíjam,
ale ani mi tak nechutí,
ako mi chutí toto brieždenie.
Ale všetci ešte spia,
nikto ma nevníma
okrem vtákov, ktoré vstali prv,
no ešte sa ma neboja,
lebo atavizmus strachu sa u nich spája
s omnoho neskoršou hodinou,
keď sa zlo zvyčajne prebúda
v kukučkových hodinách.
Sedím si tu tak teda,
stále prvý raz,
nie preto, lebo zabúdam s Alzheimerom,
ale práve preto,
že si pridobre pamätám
Herakleitov skvelý postreh,
dvakrát do tej istej rieky nevstúpiš.
Ani neviem odkiaľ,
ani neviem prečo,
úplne mimo súvislostí
a mimo kontextu
pohmkávam si kratučkú báseň:
Mám vlčie maky rád,
keď na jar kvitnú v poli.
Musím im z okna zakývať,
aj keď ma srdce bolí.
Nie je to krása trváca,
no nezáleží na tom.
Vlčí mak so mnou krváca,
ozajstným je mi bratom.

Pohmkávam si ju
stále dokola,
úplne čerstvú,
asi aby som si ju zapamätal,
kým dôjdem k stolu
a pripíšem ju
k zápiskom zúfalca,
lebo čo ak predsa len
cez plot nazrel Alzheimer.
Zo zápisníka
zúfalca

67

Každučké ráno vstávam prvý raz,
zúfalo chytám prvé lúče svetla.
Nie ako dovolenkujúci,
čo za drahé peniaze
chytá prvé fláky bronzu,
lež ako poľovník
čakajúci v húští
na svojho zlatého srnca.
A srnec buď nechodí,
alebo prichádza,
no nie ten pravý - zlatý.
Až raz vystrčí svoju
korunovanú hlavu spoza hložia,
on, majestátnosť sama -
urobím cvak,
ale nevyletí guľka.
Nedá sa predsa vystreliť
na zlatú trofej.
Nedá sa zabiť slnko.
A tak len sedím
zaodetý húštím,
hádam sa s príhľavou,
bodľáčim a hmyzom,
zaháňam myšlienky ako králika.
Najskôr však urobím cvak -
nijako nie z pušky,
iba viečkami svojich očí.
Samovražda by bola hriech,
nedá sa vystreliť
do čela samému sebe.

Ne-spo-čí-ta-teľ-ne-krát
som už takto
vystrelil naslepo
na protest proti všetkým
ostrým strelbám,
ja - zúfalec boží,
samomluvec v chráme,
kostolná myš.

68

Každučké ráno vstávam prvý raz.

Načím by spáliť
tento zápisník,
hodiť ho do kozuba
ako Gogol' Mŕtve duše.

Ale nebolo by
toto autodafé
samovraždou?

Hoci - načo vraždiť,
čo je mŕtve...
Oheň by bol iba
ranou z milosti.

Či výstrelom pre istotu?!

A vôbec, dá sa zavraždiť Boh?

Vyklíčil som mu
medzi nosom a perou,
dva centimetre vpravo
od stredovej osi tváre,
ako peha starnúcej krásy.

Ponechal si ma,
všetko mi dovolil
i vykonávať potrebu
za najbližším kríčkom,
len si to predstavte!

Nič ľudské mu
nie je cudzie.

A ja by som mu mal
podpáliť,

čo ani nie je moje,
rovno pod nosom?

Nič mi tu nepatrí,
ani ja sám sebe,

lebo všetko, čo je,
čo bolo i čo bude...
Až raz zomriem,
isto ma spália druhí,
a možno si ma Boh
zašije v truhle
do futra svojho kabáta
pre prípad núdze,
takpovediac na horšie časy
ako diamant.
Ale či možno nazvať
horšími časmi
deň Posledného súdu?
Zo zápisníka
zúfalca

69

Každučké ráno vstávam prvý raz,
a dnešné prvé ráno
malo by byť erotické,
aspoň podľa čísla,
ktoré mu práve vypadlo.
Ale ja vidím v čísle
dva delfíny,
nijaké jin a jang,
len dva úžasné tvory.
Obklúčili ma svojou hebkosťou -
práve, keď som sa topil.
Nadvihli ma,
iba kúštiček,
len toľko, aby som mal
nos nad hladinou
a mohol dýchať.
Tak ku mne chodí báseň!
Ako dve žubrienky v mláčke.
Kýva chvostíkom, živá,
živšia ako ja,
čo sa topím
v lyžičke vody.

70

Každučké ráno vstávam prvý raz.
Tisícikrát ma, Pane, vyzývaš,
nech z kameňa sa stanem jednou z nôt,
nech prekročím sám seba ako schod.

*Sám pre seba je človek prekážkou.
Niet v peňaženkách takých peniažkov,
za ktoré kúpil by si aspoň úľavu,
že nemusí si preskakovať cez hlavu.
A tak tu neúspešne skúšam flop,
nevedno, človek už, či ešte ľudoop.
A tak tu na smiech ranným hodinám
sám o seba sa veky potkýnam.*

*Zo zápiskov
zúfalca*

72

*Každučké ráno vstávam prvý raz,
nemám nič, ani toto božie ráno.
Som iba kňaz, čo prijal pokyn: káž,
samozvanec, čo káže mu to samo.
Kňaz vlastnej duše, zahodená raž,
čo vyklíčila na kamení v kroví,
len peniažtek, čo chudobnému dáš,
tá minca z prstov opustenej vdovy.*

73

*Každučké ráno vstávam prvý raz.
Nachádzam, že báseň,
ten môj dvadsiaty prvý chromozóm navyše,
ten môj Downov syndróm,
ten tvoj veľkorysý dar, Pane,
stále so mnou prebýva,
prilepený ku mne ako
zamatová maska väžňa z Bastilly
číslo 64489001.
Nevie sa s istotou,
či ju nosil
brat francúzskeho kráľa Ľudovíta XIV.,
či ruský cár Peter I.,
ktorý putoval po Európe
pod menom Peter Michailov,
či ktokoľvek iný.
Existuje iba číslo a príbeh
záhadného muža, ktorému Voltaire
zamenil zamat na tvári
za železo.
Teda tá báseň,
to je moja železná maska,*

aby ste nevideli,
že mám tvár starca,
ale dušu dieťaťa.
To je ten môj Downov syndróm,
tá moja anomália,
to moje vybočenie
z génov, z dejín, z estetiky,
tá moja prípadná heréza,
ak sa mýlim.
Ale či sa môžeš mýliť
vo svojich daroch, Pane?!

Zo zápisníka
zúfalca

74

Každučké ráno vstávam prvý raz.
Koľkokrát ešte, neviem.
Zostali mi v zápisníku
už iba zo tri čisté listy.
Značí to, že som už napísal
takmer všetko.
Ale dnes ma navštívil v spánku
opitý básnik,
bľabotal triezvymi očami.
Vraj jeho metóda bola lož.
Vraj som mu stál v ceste,
tak ma potreboval
odvaliť ako kameň.
Keď si poň došlo svedomie
a pohanu chcel nahrádzať chválou,
akoby sa dala nahradiť
lož novou lžou,
bolo neskoro.
Dávno pred tým som mu odpustil.
Odvtedy však stojím popri ceste,
ja - odvalený kameň.
Pozorujem lýtka
nedočkavých básnikov,
ako utekajú za slávou,
obracajúc do seba na ex
plné poháre
horúci ženských lôn,

ako sa s nimi autá rútia
k večnosti.

Viac nevnímam,
len v ktorejси zákrute
počuť piskot brzd.

Vidím ich oči
také na smrť triezve.

No vidím i oči
za živa mŕtve,
pripájajú mi na zdravie slovami:
„Ak budeš v literatúre
presadzovať Krista,
zničíme ťa, kamarát!“

Ale či sa dá zničiť
odvalený kameň?

A vôbec,
je rozumné vylamovať výstrahu
Pozor, zákruta?!

A tak si tu stojím popri ceste,
uhýbam sa náhlivým kolesám,
sám sebe balvan
i Sisyfos.

75

Každučké ráno vstávam prvý raz,
ja - dlžník milosrdenstva a krásy,
sám sebe krídlo, sloboda i tiaž,
tma, čo sa brieždi na nebeské časy.
Ako luk do mňa triafa z božích rúk
svoj pokoj viera napriek toľkým besom,
krik volaviek a vôbec každý zvuk.
Ešte som tu, a už viacej nie som.
Na ranách cítim skorocely stôp.
Do rán si vložil prsty ako štepý,
až na nich krása vyronila plod,
a uvidel som, ako vidia slepi.

Zo zápisníka zúfalca

77

Každučké ráno vstávam prvý raz,
cítim sa vinný,
preto odpúšťam.

O lásku prosím,
lebo milujem.
Vychádzam z domu,
krajinu nachádzam
nevinnú a čistú.
Tisíce rúk sa ma dotýka.
I dážď na mňa kladie svoje
požehnané kvapky,
i dub na mňa roní
zvonivé žalude.
Javor mi posiela svoje vrtuľky,
púpava tisíce padáčikov.
Všetko tu žehná
všetkému.
Každučké ráno vstávam prvý raz,
no sedem ráz odpúšťam
každému a všetko.
Už preto, že ja sám
mám núdzu v odpustení
väčšom
sedemdesiat sedem ráz.
(Koniec)